

**PRECISIONS SOBRE LA UBICACIÓ DE PERE VIRGILI EN ELS ANYS 1732
A 1735 I HIPÓTESI SOBRE ELS MOTIUS DEL LLOC D'ENTERRAMENT DE
VIRGILI A BARCELONA.**

BECH i BORRÀS, Jaume.

A fi d'aportar un modest però sentit recolzament als Actes Commemoratius del 400 aniversari de l'Hospital de Santa Tecla m'ha semblat adient aprofundir en alguns aspectes de la ja coneguda biografia de Virgili, fundador dels Reials Col.legis de Cirurgia de Cadis i Barcelona, que va iniciar-se professionalment en aquest il.lustre nosocomi i més tard va exercir-hi breument però amb excepcional encert.

El present treball té per objecte, mitjançant l'aportació de dades inèdites, precisar la ubicació de Virgili entre els anys 1732 i 1735 i reflexionar sobre l'elecció feta per Virgili del seu lloc d'enterrament.

A més de l'elogiosa Oració Fúnebre dedicada a Virgili per Nueve Iglesias, nombrosos autors s'han ocupat del pare de la cirurgia il.lustrada espanyola. Són clàssiques les biografies escrites per Comenge (1893) i la més completa i erudita de Ferrer (1963).

I. UBICACIÓ DE VIRGILI DEL 1732 AL 1735.

Diego Ferrer clarifica força (1963, pàgs: 59 a 63) els dubtes que tenia Comenge sobre l'activitat de Virgili del 1732 al 1738. L'últim ens diu (1893, pàg. 59): **"Durante el lapso que media entre la conquista de Orán y el año 1738 se pierde el rastro de Virgili"**. La conquesta d'Oran té lloc l'any 1732. Ferrer afirma que Virgili demana a Felip Vè "que para perfeccionarse en su facultad, se le permitiese pasar a

París". Cita el document (trobat per Julio Guillen) de l'autoritació a tal petició, signat per José Patiño a Sevilla, el 10 de setembre de 1732. I Ferrer segueix (pàg. 60) "no sabemos exactamente las fechas que permaneció en París, pero por la que se expresa en la licencia debió corresponder al año 1733; reintegrándose después (?) de nuevo a Cádiz donde continuaría com más ahinco si cabe su tarea en el anfiteatro anatoquirúrgico. El Libro de Cirujanos nº 2 (el uno no se ha conseguido hallar) comprende los destinos de estos entre 1735-1739. En el asiento correspondiente a Pedro Virgili consta integramente lo que sigue: Pasó a servir su empleo (en lugar de primer cirujano) al Navío nombrado "San Antonio", en julio de 1735, en conformidad del Decreto de 30 de junio antecedente...". Més endavant deixa clar que "permaneció en aguas de Ultramar desde el 6 de julio de 1735 al 28 de agosto de 1737".

Per tant Ferrer fa força més entenedores les incògnites que planteja Comenge, però li manquen dades concretes entre el 10 de setembre de 1732 i el 6 de juliol de 1735.

A continuació s'aporta documentació original de les activitats de Virgili dins aquest període (10-IX-1732 a 6-VII-1735), referides concretament al novembre de 1733 i al febrer de 1735 que confirmen en aquests períodes la presència activa de Virgili en el Real Hospital de Cádiz, al qual estava adscrit des de 1728 (el 1735 és nomenat primer cirurgià del vaixell San Antonio i el 1748 s'inaugurarà el Real Colegio de Cirugia de Cadis, creat per ell).

Documentació referent al novembre de 1733.

En l'obra "Varias disertaciones Médicas, etc." de Diego Gaviria y León (1736), dedicada al Muy Ilustre Sr. Don Joseph Cerví... Presidente del Real Protomedicato y Presidente perpetuo de la Real Sociedad de Sevilla... etc. Dissertación XIII, de Luis Montero, llegida el 2 de febrer de 1735, sobre la lithotomia (obra citada per aquest autor) diu textualment (pág. 319): "Y por último la que se executó en el Real Hospital de Cádiz el mes de noviembre de el año pasado de treinta y tres por nuestros Consorcios el Señor la Comba y D. Pedro Virgilio; cuya felicidad es muy notoria en el todo de la operación hasta el fin de la curación".

Per tant el "después" de Ferrer queda ja més acotat: és a dir, Virgili, el novembre de 1733, ja havia tornat de París i s'havia reintegrat a l'Hospital de Cadis.

Documentació referent al 18 de febrer de 1735.

En la ja esmentada obra de Gaviria (1736), Pellicer, (Dissertación XIV, pág. 341) dóna a conèixer la presència de Virgili el 13 de febrer de 1735: "Antonio Seco, Page del Navio San Isidro, de catorce años de edad, habiendo recibido un golpe en la parte lateral derecha correspondiente a la inferior del parietal y superior del petroso, por haver caido sobre el Bauprés de el citado Navio, entró en este Real Hospital en 18 de febrero de 1735, el qual haviendolo reconocido don Pedro Virgilio, y yo con toda exactitud, después de haverle hecho rapar, ...".

Per tant, Virgili, al febrer de 1735, encara restava en terra. Ja ens diu Ferrer (1963, pág. 62) que el 6 de juliol de 1735 Virgili s'embarcà en el vaixell "San Antonio" per anar a Ultramar.

II. HIPÒTESI SOBRE ELS MOTIUS DEL LLOC D'ENTERRAMENT DE VIRGILI A BARCELONA.

Virgili en el seu testament manifesta que vol ser enterrat a l'església del Convent de Santa Madrona dels P.P. Caputxins de Barcelona, situada Rambles avall en l'àrea en què avui hi ha edificis del carrer Ferran i Plaça Reial.

"Elijo sepultura hacedera de mi cuerpo en la Iglá. del Convento de Sta. Madrona de P.P. Capuchinos de esta ciudad, la que quiero se me haga Beneficiado según llaman. Otro sí: quiero, que luego de seguida a mi muerte por sufragio de mi alma, de las de mis padres y demás de obligación, se celebren 200 misas rezadas de caridad, de 6 sueldos de arditas cada una, en la misma Iglá. del Convento de los P.P. Capuchinos...", 13 de setembre de 1772, Fol. 164 del Llibre Lº en el Registre d'Hipoteques de la Ciutat de Barcelona, 13 de setembre 1776 (Ferrer, 1963).

I així es féu, com consta en el Libro de Defunciones de l'església del Pi: "Dia 8 de sept. de Beneficiat de 12 torxes al cos del Sr. Dn. Pere de Virgili Cirurgia Major de S. M.

Esta a la Portaferrissa. Dormit al convt. dels Caputxins. Firm. Economo Vilà (Ferrer, 1963)."

Si vivia al carrer Portaferrissa, per què va voler ser enterrat al Convent del Caputxins? quan per proximitat podia escollir a la mateixa del Pi o bé la Catedral, o la Colegiata Prioral de Santa Anna, o a l'església de Betlem de l'antic Col·legi Cordelles dels Jesuïtes, o al convent dels Trinitaris descalçats (Rambla cantonada al carrer de Sant Pau) o bé a l'església de Santa Mònica dels Agustins descalçats. També podia haver escollit l'església de Sant Agustí o el Convent de Sant Josep (avui mercat de Sant Josep o de la Boqueria).

Descartant la Catedral i la del Pi, potser per no ésser adients per qüestions de categoria i/o de preu, ens queda com més propera la de Betlem. Aquesta havia estat edificada de nou del 8 d'abril de 1681 al 1729. Fou dels jesuïtes fins a la seva expulsió el 1767 i no s'obrí de nou al públic fins el 20 d'abril de 1788. Per tant, un dels motius de no pensar Virgili en aquesta, quan va testar (1772), era que estava clausurada. Potser que no l'hagués tinguda en compte, donada la seva antiga pertinença als Jesuïtes, que no s'ha d'oblidar van regir la Universitat de Cervera, amb la qual Virgili havia topat, per la concurrència del seu Col·legi de Cirurgia de Barcelona amb els metges de la Universitat filipista.

L'elecció dels Caputxins pot ben ser deguda al fet de la protecció oficial atorgada a la seva reconstrucció, ja que les tropes borbòniques en el setge de Barcelona l'havien destruït el 9 de setembre de 1713. Felip Vè els indemnitzà amb la construcció del nou temple dels Caputxins del 15 d'agost de 1718 al 5 de juny de 1723. "En 1763 l'ocupà lo regiment suís de Sant Gall Dunant" (Carreras Candi, "La Ciutat de Barcelona", pàg. 905). Tenia per tant una certa "protecció" militar. Aquest caire oficial probablement va ésser aprofitat per Virgili per escollir-lo per l'etern repòs, de manera digna... i econòmica, perquè en 1772 ja començava a passar angoixes econòmiques. Recordem que ja força malalt, havien estat rebutjades les seves peticions de 1771.

El 5 de maig de 1822 fou decretat per les Corts Espanyoles l'enderrocament del Convent, amb la qual cosa

sembla que es degueren perdre les despulles del savi i benemèrit cirurgià tarragoní.

AGRAÏMENTS

Al prof. Dr. D. Diego Ferrer per la gentilesa en oferirme i dedicar-me la biografia de Virgili escrita per ell (1963). A R. Martínez per la gentil col.laboració en el dactilografiat de la comunicació.

BIBLIOGRAFIA

1.- CARRERAS CANDI, F. "Geografia General de Catalunya". E. Marin, vol. Ciutat de Barcelona (s.d.).

2.- COMENGE, L. "Apuntes para la biografía de Pedro Virgili". Excmo. Ayunt. de Barcelona (1893).

3.- FERRER, D. "Pedro Virgili". Col. Of. Med. Prov. Barcelona (1963).

4.- GAVIRIA y LEON, D. "Varias dissertaciones médicas Theorético-Prácticas, Anatómico-Chirúrgicas enunciadas y publicamente defendidas en la Real Sociedad de Sevilla...". Tomo I, Sevilla, (1736). Imprenta de las Siete Revueltas.

5.- MONTERO, L. "Dissertación XIII. Anatómico-Chirúrgica sobre la Lithotomia", que enunció... (in Gaviria y León, 1736). (1735).

6.- PELLICER, G. "Dissertación XIV, Anatómico-Chirúrgica de las heridas de la cabeza y operación del trépano, que enunció...". (in Gaviria y León, 1736).